Premieră festivalieră la Cluj-Napoca

(Costin Popa – 24 mai 2009)

A fost o remarcabilă iniţiativă a Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”, desăvârşită cu sprijinul Operei Maghiare. La ceasul examenelor de absolvenţă ale claselor de canto din universităţi de muzică, au fost invitaţi şi s-au reunit în oraşul de pe Someş tineri din toată ţara şi nu numai, spre a prezenta producţii lirice. Aşa s-a născut Festivalul studenţesc „Opera Viva”, a cărui primă ediţie s-a desfăşurat între 10 şi 17 mai. Trebuie spus de la bun început că meritul revine directorului de program, prof. univ. dr. Ionel Pantea, directorului de proiect, prof. univ. dr. Francisc Fuchs, cu colaborarea prof. univ. dr. Gheorghe Victor Dumănescu, conf. univ. dr. Anca Mihuţ şi asist. univ. Cristian Sandu. Proiectul a fost împlinit cu sprijinul Primăriei şi Consiliului Local Cluj-Napoca, sub egidele Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Inovării, a Consiliului judeţean Cluj.

Acestea au fost premisele pentru un succes pe toată linia, din unghi organizatoric, artistic, de public şi din punctul de vedere al abordărilor şi dezbaterilor unor teme de stringentă actualitate ale teatrului liric contemporan, festivalul incluzând şi un workshop, incitant denumit „Quo vadis, opera?”.

Deschiderea a fost onorată de alocuţiunile rectorului Academiei, prof. univ. dr. Adrian Pop şi maestrului Ionel Pantea. A urmat o videoproiecţie despre activitatea Clasei de operă a Facultăţii de Arte de la Universitatea „Ovidius” din Constanţa, fragmente din mozartienele **Nunta lui Figaro** şi **Così fan tutte**, în regia şi scenografia şefei Catedrei de Interpretare muzicală, prof. univ. dr. Florenţa Marinescu. La mijloc de mai 2009 tinerii artişti fiind plecaţi în turneu, desigur că la viitoarea ediţie, constănţenii vor veni cu o producţie scenică live, nu numai cu o filmare cu cameră fixă şi parţial color. După cum, sunt convins că anul viitor şi Braşovul se va alătura colegilor lor.

Ceea ce a urmat însă, au fost spectacole integrale sau în selecţiuni, prezentate pe scenele Academiei de Muzică şi Operei Maghiare. Încercând o ordonare neîntâmplătoare, aş remarca producţiile clujene cu **Don Giovanni** de Mozart (în regia esenţializată, axată pe joc şi expresie a lui Ionel Pantea, sub bagheta sigură a lui Gheorghe Victor Dumănescu) şi **Căsătoria secretă** de Cimarosa (inspirate mizanscena Ancăi Daniela Mihuţ şi conducerea unui tânăr de mare talent, dirijorul Cristian Sandu).

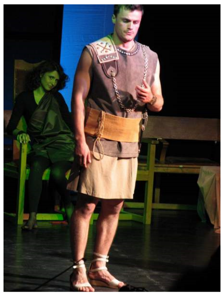
Cristian Hodrea şi Florin Estefan în „Don Giovanni ”

Ştefan Pop în „Căsătoria secretă”

În aceeaşi linie s-a înscris rafinata lecturămuzicală a operei Dido şi Aeneas de Purcell, datorată Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti, şef de catedră şi coordonator proiect, prof. univ.

dr. Eleonora Enăchescu. Remarc în continuare regia Andei Tăbăcaru Hogea la Căsătoria secretă, spectacol semnat de data aceasta de Universitatea de Arte „George Enescu” din Iaşi, prin Facultatea de Interpretare muzicală.

Mihail Dogotari în „Dido şi Aeneas”

Scenă din „Căsătoria secretă” (Iaşi))

Sub genericul Il cantico dell'amore si ï¿½n coordonarea conf. univ. dr. Carmen Vasile, Facultatea de Muzică a Universităţii din Oradea a prezentat un colaj extras din operele Orfeu şi Euridice (Gluck), Bastien şi Bastienne şi La finta giardiniera (Mozart), Carmen (Bizet), Samson şi Dalila (Saint-Saëns).

Mâna regizorală de înalt profesionalism a lui Ionel Pantea, secondată în asistenţă de lect. univ. dr. Dana-Sorina Chifu, preocuparea pentru eficienţa cuvântului rostit, dinamica scenică, s-au distins şi în tălmăcirea opusului D’ale carnavalului de Hary Béla, musical condus chiar de compozitor. O notă bună pentru acompaniamentul pianistic al asist. univ. drd. Silviana Cîrdu. A fost o producţie a Facultăţii de Muzică a Universităţii de Vest din Timişoara, decan prof. univ. dr. Walter Kindl.

Nu în ultimul rând, surpriza care a conferit Festivalului „Opera Viva” tentă internaţională a fost participarea, în ultima seară, a Facultăţii de Muzică de la Universitatea de Ştiinţe din Szeged, care a adus pe scena Operei Maghiare trei titluri foarte puţin cunoscute: L’oca del Cairo de Mozart, Le cadi dupé de Gluck şi La Canterina de Haydn. Cu impecabilă pregătire muzicală (prof. Pál Tamás şi pianistele Ordassi Anna, Komáromi Júlia) şi montări antrenante (regia şi scenografia prof. Toronyköi Attila, costume Varsányi Anna), prezenţa elevilor clasei de operă conduse de prof. univ. dr. Temesi Mária a încununat cu brio festivalul.

Pe parcursul unei singure săptămâni am ascultat aproape 100 de voci. Un uriaş rezervor de talente. Glasuri în general bune, aflate – desigur - pe diverse trepte ale pregătirii profesionale în drumul către scenele de operă, operetă, musical. Nu toţi tinerii vor ajunge direct acolo, perfecţionarea în continuare este obligatorie, unii se vor îndrepta către podiumurile de concert, alţii nu vor urma carieră solistică ci vor intra în coruri. Cert este că perspectivele sunt pozitive şi eforturile dascălilor, relevante.

Este aproape imposibil ca din numărul mare al cântăreţilor să fac remarci sau aprecieri de estetică vocală. Dar dacă ar fi să mă opresc la un nume, l-aş scrie pe acela al lui Florin Estefan, interpretul complexului şi complicatului rol al lui Don Giovanni, un cântăreţ cu timbralitate frumoasă, omogenitate de glas şi vădită inteligenţă muzical-scenică. Odată crescută încrederea în propriile forţe, tânărul bariton poate să bată liniştit şi cu fruntea sus la uşile teatrelor, cu şanse reale de afirmare.

Workshop-ul „Quo vadis, opera?”

S-a desfăşurat într-una din sălile Academiei de Muzică, moderat fiind de prof. univ. dr. Ionel Pantea, muzicologul Anca Florea şi semnatarul acestor rânduri. În asistenţă, directorii Operei Maghiare din Cluj-Napoca, Simon Gábor şi Szép Gyula, profesori universitari din oraşul de pe Someş, din Timişoara şi Oradea, foşti cântăreţi de marcă ai scenelor lirice clujene, dirijori, regizori, impresari, melomani împătimiţi, studenţi. O atmosferă colocvială de cea mai înaltă calitate.

Alocuţiunile şi discuţiile s-au axat pe câteva teme principale: contextul în care s-a desfăşurat festivalul, starea instruirii în arta cântului, managementul artistic, calitatea spectacolelor, regia de operă în zilele noastre. Direcţionările au fost atât în plan intern cât şi internaţional.

Desigur, s-a afirmat că festivalul a fost – cum spuneam – un succes dar organizatorii au subliniat lipsa de cooperare a Operei Naţionale Române Cluj-Napoca, opacă la solicitarea de a oferi sala pentru desfăşurarea unor spectacole. Un subiect de reflecţie!

„Quo vadis, opera?”, o întrebare care la simpla rostire induce o tentă de îngrijorare. Se întâmplă ceva... Şi, cel puţin luând în considerare minunatele voci româneşti native pe care le-am ascultat, stadiul lor de preparare, responsabilitatea pentru clădirea carierelor, ne-am întrebat dacă ciclul de instruire este suficient dimensionat. A rezultat că anii de bază din Conservator, chiar dacă sunt completaţi cu cursurile de master şi studiile doctorale, nu sunt îndestulători pentru formarea, să nu spun deplină, dar cel puţin corespunzătoare pentru debuturi valabile şi continuări competitive. De fapt, rezultatele sunt deseori decepţionante: glasuri care se pierd în neant sau se îmbolnăvesc de maladii specifice cauzate de tehnici vocale nepotrivite, intrări dezordonate în roluri, derapaje stilistice etc. Se amintea că foste şi actuale mari vedete ale lumii lirice, Beniamino Gigli, Luciano Pavarotti, Leo Nucci, au făcut nu mai puţin de 6-7 ani de vocalize, fără a intra în scenă. Oricum, semnalul de alarmă a fost tras iar din partea factorilor de răspundere se impun măsuri. Din spusele unora dintre vorbitori, a rezultat că pentru anumite domenii universitare (medicina, de exemplu) s-au obţinut derogări de la sistemul „Bologna”.

Managementul artistic trebuie să devină o specializare clară. Prevăd oare Conservatoarele cursuri de profil? Se pare că nu în totalitate. Un bun manager poate avea, între anumite limite, orice formaţie dar... n-ar fi potrivit ca el să vină chiar din muzică? Studiul pieţei, ca în orice domeniu,

ar trebui să stea şi în atenţia diriguitorilor de teatre lirice. Iată, la Cluj-Napoca se pregăteşte un adevărat eveniment, premiera naţională a operei Cariera unui libertin de Stravinski. Subliniind importanţa lui intrinsecă şi presupunând o producţie memorabilă, mă întreb totuşi dacă apetenţa publicului pentru un asemenea titlu a fost evaluată... Asta în condiţiile în care melomanii clujeni au fost răsfăţaţi în toată luna mai doar cu două spectacole de operă!

Peste tot, nu numai la noi, calitatea unora din serile lirice lasă destul de mult de dorit. Personal, am intrat la actul ultim al spectacolului cu Lucia di Lammermoor de la Opera Română. Am „căzut" peste un decalaj monumental cor-orchestră chiar după deschiderea cortinei. Oare cum este posibil? Nu se acordă atenţie pregătirii muzicale, nu se fac repetiţii generale? Noroc că starea de surprindere, de nemulţumire mi-a fost risipită imediat auzindu-l în rolul Raimondo pe tânărul bas Adrian Sâmpetrean, 26 de ani. O voce rotundă, nobilă, consistentă, generoasă, caldă, egală pe ambitus. O minune. Fiu al cunoscuţilor cântăreţi clujeni Mircea şi Doina Neculce Sâmpetrean, Adrian va pleca sub contract la un teatru din Germania, la Düsseldorf. Mi-ar place să cred că va reveni oricând cu bucurie să cânte în ţară, la Cluj-Napoca, la Bucureşti.

Un subiect predilect pentru specialişti şi melomani a fost întotdeauna cel al regiei de operă. Este oare vinovat conceptul de „Regietheater" de tot ce şochează astăzi în materie de mizanscene? Nu cred că trebuie acuzat, repudiat, ci doar profund adaptat la cerinţele, la specificităţile spectacolului de operă. Pornit din nevoia de a construi cântăreţi-actori, deziderat important pentru veridicitatea tălmăcirilor, „Regietheater" nu trebuie înţeles ca primordialitatea mizanscenei şi a regizorului asupra muzicii şi a dirijorului. Numai că din ce în ce mai puţini şefi de orchestră, conducătorii prin definiţie ai spectacolelor, se opun regiilor derapante. Ce să mai vorbim de bieţii solişti, care vor doar să-şi ia banii. Un aliat neaşteptat al unor asemenea regizori au devenit chiar managerii, cărora o mizanscenă de scandal le aduce profit imediat prin atracţia pe care o exercită asupra unui anumit gen de public, dornic de senzaţional. Dar profitul artistic? Tinde către zero! Se mai gândeşte cineva la el?

Este clar că trăim şi vom trăi cu „Regietheater". Rămâne doar să i se domolească efectele nocive în relaţionarea cu opera, artă în care Biblia este partitura. Vectorii de acţiune trebuie să fie dirijorii şi directorii. Şi, de ce nu, cu sprijinul criticii muzicale, să fie fundamentat un nou concept de teatru liric în care vocalitatea să redevină cheia de boltă.

Iată câteva teme ale workshop-ului, dezbătute de moderatori şi susţinute de asistenţă. Fără pretenţia de a epuiza lista vorbitorilor, îi numesc aici pe Francisc Fuchs, Simon Gábor, Szép Gyula, Walter Kindl, Gheorghe Victor Dumănescu, Elena Andrieş, Gheorghe Roşu, dr. Marius Rimbaşiu, Anca Daniela Mihuţ, Carmen Vasile, Cristian Sandu, Alexandru Stănescu, soprana Balász Borbála (Donna Anna în Don Giovanni), basul Florin Sâmpelean (Geronimo din Căsătoria secretă şi Comandorul din Don Giovanni) ş.a.

În mai 2009, Clujul festivalier a fost o sărbătoare a tinereţii, a muncii asidue pe tărâmul devenirii artistice, a ideilor deschis expuse.